

Cilt VIII

İkinciteşrin 1932

Sayı: 6

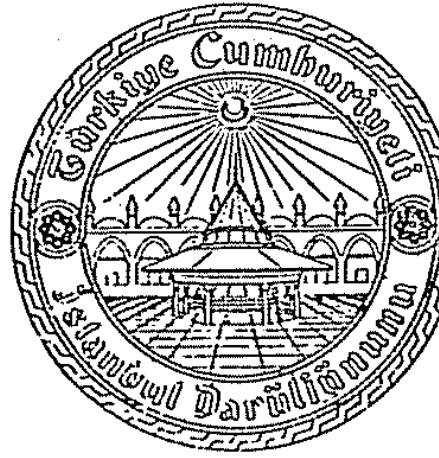
DARÜLFÜNUN
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
MECMUASI 11 MART 1931

COĞRAFYA, EDEBİYAT İÇTİMAİYAT, FELSEFE, TARİH,

İki ayda bir neşrolunur

BU SAYIDA

Halil Nimetullah, Auguste Comte'un Felsefesi	1
A. Macit, Hint muhacereti	27
Ahmet Refik, Türk idaresinde Bulgaristan.	62
Yusuf Şerif, Natüralist hareket	97

1 9 3 3

İSTANBUL

DEVLET MATBAASI

TÜRK İDARESİNDE BULGARİSTAN

(973 - 1255)

Türk idaresinde Bulgarlarla meskûn şehirlerin iktisadî, ticarî ve idarî hayatına dair tertip olunan bu eser, Kanunî Sütlân Süleyman zamanından Tanzimata kadar Divanı Humayundan yazılan hükümleri havidir. Bu hükümler, bilhassa Bulgarların en kesif olarak yaşadıkları şehirlerin o zamanki hayatına, koyun ve yağ ihracatına, ve Voynuk ve Doğancı namile nizam altına alınan ve Devlet hizmetinde çalışan Bulgarların nizamına dairdir.

O devirde, Eflak, Sırbistan ve Bulgaristanda yaşayan gayrimüslimler hakkında hususî nizamlar vazedilmişti. Rumlar bu nizama tâbi değillerdi. Ermeniler ve Yahudiler gibi gayrimüslim reayadan sayılırlardı. Halbuki Bulgarlara, yaşadıkları arazinin tabiatı icabı olarak, Voynukluk ve Doğancılık vazifesi tahmil edilmiş, buna mukabil kendileri avarızı divaniye ve tekâlifi örfiyyeden muaf tutulmuşlardı.

Voynuklar, en ziyade İstablîâmireye ait atların çayırlandırılmasına ve yetiştirilmesine nezaret ederler, Doğancılar da saray için doğan yetiştirirlerdi. Doğancı köyü o zamanın yadigârıdır. (Kanunnamei Âli Osman) da Doğancılar hakkında şu maddeler vardır:

«Ve yaya ve müsellim ve yürük ve doğancı vakıf ve milk olsun hırsuz kaçup anların içine girse hırsuzu anlara bulduralar Eğer hırsuzu virmezlerse garametin çekeler ve hırsuzun uğurladığını anlara ödederler Eğer hırsuz bunların birisinden olursa siyaseti sair hırsuzlar gibi ola» (Shf. 4).

«Ve doğancı ki Beratı Humayun ile bilfiil doğancılık hizmetinde ola kimesnenin yazılı raiyeti olmıya eşer Yaya ve müsellim ve cambaz ve yürük ve tatar ve voynuk taifeleri askerîdir» (Shf. 40).

«Ve doğancı bir kimesnenin raiyeti olup rüsumu raiyeti bilfiil eda idüp doğancılığı Beratı Humayun ile veya çiftlik tasarruf itmekle veya hut avarızdan muaf olmakla olsa askerî olmaz sair halk gibidir» (Shf. 41.)

Voynuklara gelince: Voynukların nizam altına alınması Birinci Murat zamanında Rumeli Beylerbeyisi Timurtaş Paşanın tavsiyesile olmuştur. Ve bilâhare voynuklardan yüksek mertebelere çıkan da görülmüştür. Kösem Validenin damadı Voynuk Ahmet Paşa bu zümredendir.

(Kanunnamei Âli Osman) da Voynuklar hakkında şu iki madde vardır:

«Sipahilere Eflaklardan ve Voynuklardan mezraaları için yazılan akçe harman vaktinde alınur» (Shf. 57).

«Eğer Voynuk veya Eflak tayifesi yazıldığı köyden gayri Sipahi timarında ziraat eylese nısıf öşür virür Kendü bağında tahsil itdüğü hamiri kangı Sipahinin timarında satar ise her fuçdan dörder akçe virürler» (Shf. 64).

(Kanunnamei Âli Osman) ın bu maddeleri bilâhare teksir edilmiştir. Bu maddeleri de aynen kaydediyoruz:

1. Voynuk zevaidinden Sipahiye raiyet yazılsa yirmi beş akçe ispençeleri ve badıhavası kime hâsıl yazılsa resmi cürüm ve cinayet ol alur Bir kimsenin timarı toprağında Voynuk tayifesi yer tutsalar öşürlerin virirler Ve bilcümle sair rüsumu örfiye ve adiyeyi reaya gibi kanun üzere virirler Muhalefet edemezler

2. Voynuk üzerine yazılan Voynukluk yerler hariçten kimseye virilmek caiz değildir Eğer bir tarikle alınmış olsa geru Voynuka alıvirilür Bu kadar sene benim tasarrufumda olmuştur deyu dava eylemek caiz değildir Amma kendü zamanında virse virir Ve zamanından giru almak istese ne veçhile kavli şart eylemiş ise şart muteberdir

3. Voynuğun kendü üzerine yazılan voynukluk yerinden öşür alınmaz Amma hariçten yerler açup tasarruf eyleseler kimin toprağında ise öşrün alur Ve resmin eline gelmiş ise resmin dahi alur

4. Bağ ve bağçe ki Voynuk baştinesi olsa ki Voynuğun üzerine ya-

zılmış ise ol mirasa girmez Verese almaz Sonra yerine yazılan Voynuğa teslim olunur Kanundur

5. İstablâmiye hizmet iden Voynukların ahura yazılmıyan oğulları ve karındaşları ve sair akrabaları olup haraç ve ispençeye kabil olup haraç yazılacak Sipahi canibinden dahlolunsa madamki Sipahiye raiyet yazılmıyacak haraç yazılmakla sipahi dahlidemez Anın gibilerin gerek ispençe ve gerek haracı Voynuk sancağı beyinindir

6. Voynuk zevaidi ki haraç yazıla müstakil raiyet baştinesi tutmıya ve baştinesin ziraat itmiye ispençe talep ileşeler ve raiyet hidmeti teklif itseler caiz değildir Voynuk zevaidi haraç vazolunmağla raiyet kısmına giremez Voynuğa noksan gelicek itmamı anunla olur Voynuğun evlâdından olsun akrabasından olsun anın gibilerden kimesne madamki raiyet yazılmıya ispençe talep olunmaz Ve raiyet olmaz

7. Bir Voynuğun Voynukluk yerleri raiyet olan karındaşlarının yerleri müşa ve müsterek olsa muayyen sınuru yoğise ol vilâyette cari olan kanun üzere ol yerlerden Voynukluk miktarı baştine çıkarrvirüp andan rüsum ve hukuk aldırılmazlar Baki karındaşlarının dahi yerlerin temyiz ve tayin idüp öşür ve ispençe ve salariyye ve sair rüsumu raiyet ne ise sahibi timara alırvirilür Kanunu kadîmdir

8. Bir Voynuğun defterde üzerine yazılan Voynukluk baştinesinin sınırunda müslümandan ve kâfirden gelüp yerleri ziraat idüp öşür vermeyüp nizâ etseler Voynukluk yerlerde olduğu sabit olduktan sonra ziraat idenlerden kanun üzere öşür Voynuğa hükmolunur Nice dilerse tasarruf ider Kanundur

9. Voynuk tayifesine kelekten yer virilmemiştir Hemen yumuşaklık virilmiştir Ve hem Voynuğun baştineleri müsamaha olunmaz Kadîmine havale olunur Kanundur

10. Bir Voynuk sipahinin hariç kariyyesinin hududu dahilinde olan toprağında orman yerlerin tahrirden sonra baltalarile açup bir miktarın ziraat idüp ve bir miktar yerlerine bağ garsetmiş olsalar ziraat eyledikleri yerlerinin hâsıl olan terekelerinden öşür ile salariyye sekizde biri ve garseyledikleri bağlarının hâsıl olan üzümlerinden şerile öşrü sipahiye hükmolunup alırvirilür Biz Voynuk tayifesiyüz deyu taallül ve nizâ ittilmez Kanundur

Maamafih kitapta, bu maddeleri şerh ve izaha yarayacak birçok vesikalar vardır.

Voynuklar, Voynuk Beyinin idaresi altında bulunuraldı. Ayrıca Çeribaşları da vardı. Birinci Ahmet zamanında (1018) Voynuk Beyinin ziameti 81.553 akçe idi (Ayni Ali Efendi Risalesi, Shf. 13).

Hicrî onuncu, on birinci ve on ikinci asırlarda Voynukların büyük bir faaliyette oldukları görülür. Ondan sonraki asırlarda Voynukların istihdamına dair Mühimme defterlerinde hiçbir vesikaya tesadüf edilmez. Bütün vesikalar Rusya ve Avusturya ile yapılan harplerde, Bulgaristan şehirlerinde bulunan beylere ve kadırlara askerî harekâta dair yazılan hükümlerden ibarettir. Hazinei Eyvak vesikalarında Bulgarlığı ancak Voynuk kelimesi ifade eder. Alelûmum Bulgaristanda oturan Türk, Bulgar, Rum, Reaya namı altında zikrolunur.

Türk vesikalarında ilk defa olarak Bulgar tabiri, 1209 senesinde Dağlıların isyan ve tecavüzleri üzerine Buğdan taraflarına iltica eden Bulgarların memleketlerine iadesi için Buğdan Voyvodası Mihal'e yazılan hükümde zikredilmiştir.

Ahmet Refik

1

Seferi Humayun için Filibe ve Tatarpazarından Voynuk ibracına dair:

Filibe ve Tatarpazarı kadılarına hüküm ki

Haliya evvel baharda Seferi Humayunum mukarrer olup kazanuzda vâki olan Voynuk tayifesi kanun üzere Seferi Hnumayunuma ve çayır biçmeğe eşegelen Voynukları Nevruz mubarekte ihraç olup Süddei Saadetime getirülmesin emridüp buyurdum ki Hükmü Şerifim vusul buldukta bu bapta gereği gibi mukayyed olup Çeribaşların getürtüp mühkem tenbih ve tekit eyleyüp zikrolunan Voynuk tayifesinin âdet ve kanun üzere sefere ve çayır biçmeğe eşegelenlerin bargirleri ve sayır levazımı ile bîkusur Nevruzdan mukaddem ihraç eyleyüp ve bindikleri bargirleri kısrak olmyup ve kendüler dahi pîr ve natuyan ve sagir olmyup hi-

dematı Humayunuma yarar olanları ihraç olunup gelüp Süddei Saadetime mülâki olup hidmette bulunalar Hususu mezbur ehemmi mühimmattandır. Şöyle ki mezkûrun Çeribaşların ihmal ve müsaheleleri sebebi ile zikrolunan Voynuk taifesi emrolunan zamanda mükemmel ihraç olunmıyup geç veya noksan üzere gelüp veya bargirlerinde ve sayır lâzımlarında noksanları müşahede oluna dirlikleri alınmağla konulmıyup envar itap ve ikap ile muatep olmaların mukarrer bilüp ana göre mukayyed olup emrim muktezasınca bîkusur mürettep ve mükemmel ihraç eyleyüp bir dürlü dahleylemiyeler. Şöyle bilâsız Fi 15 Cemaziyelâhir 973 (Arpa Eminine verildi).

Bir sureti:

Dahi Rahova ve İvraca ve Niğbolu ve Tırnovi ve Pilevne ve Lofça ve Yanbolu ve Şumnu ve Silistre ve Pravadi ve Hezargrat ve İzîadi ve Eskihişar kadılarına veçhi meşruh üzere yazıldı.

2

Sofya ve Berkofçadaki Voynukların Siketvar Seferi için ihraç edilmelerine dair:

Sofya ve Berkofça kadılarına hüküm ki

Hâlâ Seferi Humayunu meymenet makrun mühimmi için tahtı kazanuzda vâki olan Voynukların iki nöbetlüsü muaccelen ihraç olunmasın emridüp buyurdum ki asla tehir ve tevakkuf itmeyüp iki nöbetlüsün olıgelan âdet ve kanun üzere Çeribaşları ve bargirleriyle bîkusur ihraç idüp bittamam İstablıâmireme getürüp teslim itdüresin. Amma bindikleri kısrak ve aygır olmayup at ola Hususu mezbur mühimmattandır. İhmal ve müsahele itmeyüp çeribaşlarına mühkem tenbih ve tekit eyleyüp zikrolunan iki nöbet Voynukların cümlesin ihraç idüp göndermesine ikdam ve ihtimam eyliyesin. İstihdama yaramıyan kocaların ve genç oğlan göndermekten hazer idüp hidmete kabil ve kadir olanların çağırıp gönderesin. Fi 21 Cemaziyelâhir 973 (Saraç şakirdi Osmana verildi).

3

Bulgaristan şehirlerinden çıkan koyunların Seferi Humayun için gönderilmesine dair:

Berkofça ve Şehirköy ve Samakov ve Üsküp ve Kıratuva ve Tikveş ve İştîp ve Usturumca ve Radomir ve İvranya kadılarına hüküm ki

Tahtı kazanuzda vâki olan atik ve cedit celeblerin üzerlerine takdir olunan koyun ki defter mucibince yüz yetmiş dört bin ikiyüz doksan reistir cümlesini Seferi Humayuna emridüp buyurdum ki bu bapta mübaşir Bali Çavuş tayin olunup vardıkta bu bapta herbiriniz kimesneye itimat itmeyüp bizzat mukayyed olup tahtı kazanuzda vâki olan atik ve cedit celebleri bizzat yoklıyup irsal olunan defter mucibince üzerlerine mukayyet koyunu bîkusur ihraç idüp yararıldırılmı [1] başlarına teslim idüp hisar erenlerinden ve muhızrılardan mezbur müdebbir âdemler tayin ve yarar nayibleriniz ile gönderüp getürüp orducu başına teslim eyliyeler Ve nemiktar koyun gönderilüp ve nayipten ve hisar erlerinden ve muhızrılardan kimler ile gönderüldüğün yazup bil gönderesin Şöyle ki tahtı kazanuzda olan celeblerin üzerine takdir olunan koyun bîkusur gelmeyüp veyahut geç gelüp vakti ile gelmeye veyahut yarar kimesneler ile gönderilmeyüp koyun zayi ve telef ola özrinuz makbul olmıyup itap ve ıkaba müstahik olursuz Ana göre mukayyed olup zaman kıyas itmeyüp ikdam ve ihtimamda dakika fevt itmiyesiz Fi 6 Recep 973 (Koyun eminine verildi).

4

Vidinde gemi inşa edildiğine dair:

Bundan akdem sana Hükmü Şerifim gönderilüp anda binası ferman olunan gemilere kereste irişmiştir deyu ilâm idüp ve muttasıl üzerine olup Nevruzda cümle hazır olup öte gitmek gerektir deyu emrim olmuş idi Ol Emri Şerifim kemakân mukarrerdir gemiler irişmek lâzım olmağın buyurdum ki Hükmü Şerifim vusul buldukta bu bapta bizzat mukayyed olup binası ferman olunan gemilerden ne miktar baki kalup ve anların kereste ve sayır mühimmatları ne veçhile

[1] Yarar sürici

görülüp ve ne zamanda irişmek üzeredir muaccelen yazup bildirüp emrim üzere tayin olunan miktarı cümle Nevruza değin muaccelen hazır ve müheyya olup yukarı salınmak gerektir Ana göre mukayyed olup ihmalden hazer idesin Ve gemiler ahvali ne mertebeye varduğun mufassal yazup bildirsin Fi 8 Recep 973 (Ömer Çavuşa verildi)

5

Voynukların kaçıp sefere gelmediklerine dair:

Niğbolu Beyine ve Silistre Beyine ve Yanbolu ve Silistre ve Niğbolu ve Rahova ve Plevne ve İvrace ve Lofça ve İzîlâdi ve Eskihisar ve Tırnovi ve Şumnu ve Hezargrat kadılarına hüküm ki

İşbu sene 973 tarihinde vâki olan çayır ve sefer voynuklarından hayli kimesne kaçup hizmetlerine gelmamegin isimleri defter olunup size irsal olundu Buyurdum ki herbiriniz tahtı hükûmetinde bu hususa bizzat mukayyed olup irsal olunan defter mucibince tarihi mezburda kerihde olan Voynukları yerlü yerinden yoklıyup teftiş idüp bulup anun gibi kerihde oldukları zâhir olanalrı bir veçhile hakaret eyliyesin ki sayirlerine mucibi ibret ola İnşaallah Seferi Humayunuma çıkıldıkta yerlü yerinde bulunmıyalar anlara olacak siyaset sizlere olmak mukarrerdir Hiçbir veçhile özrinüz makbul olmya Ana göre mühkem ikdam idüp kerihde olanları defter mucibince yerlü yerinde tecessüs idüp siyasete müstahik olanların gereği gibi hakkından gelesiz Fi 16 Ramazan 973 (Arpa eminine verildi)

6

Bulgaristanın muhtelif şehirlerinden Seferi Humayuna nekadarkoyun verileceğine dair:

Çirmen ve Zağra Yenicesi ve Zağra Eskisi ve Uzuncaova kadılarına hüküm ki

Bundan akdem Hükmü Şerifim gönderilüp Orduyu Humayunum için sen ki Çirmen kadısısin bin sekiz yüz otuz koyun ve sen ki Zağra Yenicesi kadısısin iki bin üç yüz otuz koyun ve sen ki Zağra Eskisi kadısısin altı bin dörtyüz elli koyun ve senki Uzuncaova kadısısin üç bin yedi yüz otuz koyun ihzar eyliyesin deyu emrim olmuşidi Haliya

saadetü iclâl ile mahı Şevvalin dokuzuncu günü mahmiyei İstanbuldan çıkılup ve tayyi menazil ve tayyi merahil ile varılmak üzeredir buyurdumki varıcak asla tehir ve terahi ve kimesneye itimat itmeyüp koyun hususunda herbirinüz bizzat mübaşeret eyleyüp tahtı kazanuzdan tayin olunan miktarı koyunu celeblerden tayin ve defter eyleyüp yarar nayiblerinüz tayin idüp sürdürüp nüzul olacak konaklara karip yerlerde ihzar ittüresin ki varıldıkta hazır bulunup olbapta muzayaka lâzım gelmiye Şöyle ki tahtı kazanuzdan tayin olunan mikdarı koyun bîkusur tedarik olunmıya muzayaka lâzımgele asla özrinüz makbul olmak ihtimali olmıyup muatep ve muakap olmağı mukarrer bilüp ana göre koyun ihzar olunmak babında envâr ikdam ve ihtimamın zuhura getüresin Fi 13 Şevval 973 (Orducubaşı olan Piri Çavuşa verildi).

7

Samakovdan nal ve mih tedarikine dair:

Samakov Kadısına hüküm ki

Orduyu Humayunum için bin giyim at nalı ve ana göre mih kestirilip Orduyu Humayunum için Sofyaya gönderilmesin emridip buyurdum ki varıcak asla tehir ve terahi itmeyüp bu hususa bizzat mukayyed olup emrim üzere bin giyim at nalı ve ana göre mih kestürüp dahi Sofyaya irsal eyliyesin ki inşaallahütaâlâ varıldıkta hazır buluna Hususu mezbur ehemmi mühimmattandır unat veçhile mukayyed olup ihmal ve müsaheleden hazer eyliyesin Fi 29 Şevval 973 (Mehmet Çavuşa verildi).

8

Bulgaristanın muhtelif şehirlerinden sefer için istenilen koyunların miktarına dair:

Samakov ve Şehirköy ve Radomir ve Berkofça ve Kırtova ve Ustrumca ve Tikveş ve İvranya ve İştıp ve Üsküp kadılarına hüküm ki

Bundan akdem size Dergâhı Muallâm çavuşlarından Bali zide kadrihu ile Hükmü Şerifim gönderilüp Samakov kazasından on beş bin dört yüz ve Şehirköy kazasından yirmi altı bin altı yüz elli reis koyun ve Rado-

mir kazasından on dokuz bin dokuz yüz ve Berkofça kazasından otuz bin dört yüz ve Kırtova kazasından otuz bin dört yüz ve İvranya kazasından altı bin üç yüz kırk ve İştıp kazasından yirmi-altı bin beş yüz ve Üsküp kazasından yirmi beş bin beş yüz elli adet koyunlar herbiriniz tahtı kazanuzdan ihraç idüp Orduyu Humayunuma getüresiz deyu emrim olmışıdi Haliya zikrolunan koyunlar Orduyu Humayunuma varmazdan mukaddem Belgrada sürölüp hazır olmasın emridüp buyurdum ki hük-mü Şerifim varıcak asla tehir ve terahi itmeyüp herbiriniz bizzat mukayyed olup tahtı kazanuzdan tayin olunan miktar bıçağa yarar koyunu tedarik ve ihzar eyleyüp sahipleri veya vekillerile doğru Belgrada sürdüresin İnşaallahütaâlâ varıldıkta hazır buluna Şöyle ki emrolunan miktar koyunu herbiriniz muaccelen ihraç idüp mahalli memura iletüp hazır itmiyesiz varıldıkta hazır bulunmıya veyahut kusur ve noksan üzere buluna birinizin özü makbul olmıyup azlile konulmıyup muatep olursuz Ana göre mukayyed olup ikdamda dakika fevt itmiyesiz Fi 5 Zilkade 973 (Çavuş oğullarından Armutçuoğlu Numana verildi)

9

Üsküp ve Pirlepe taraflarındaki papasların isyanlarına dair:

Üsküp Beyine ve Pirlepe Kadısına hüküm ki

Sen ki kadısın mektup gönderüp Stoka nam kariyeden *Dimitri İstale* ve Gradişniçe nam kariyeden *Pop Dimitri* ve Pestiya nam kariyeden *Matyo Nikola* ve İstarunya nam kariyeden *Istopan Piyo* ve *Pop Yako* nam zimmîler eşkıyadan olup bunlar sebebi ile nahiyei mezkûre zimmîleri tuğyan üzere olup itaat şerî itmeyüp sabıka Emri Şerif gönderilüp ele getirülmek buyurulmağın ele giremiyüp gaybet itmişlerdir Bu def'a haklarından gelinmez ise nahiyei mezkûre keferesine zaptü sükûn gelmez deyu arzettiğün ecilden zikrolunan zimmîler ele getirülmesin emridüp buyurdum ki Hükmü Şerifim vardukta gereği gibi ikdam ve ihtimam idüp zikrolunan zimmîler her kande ise ele getirüp bu bapta sabıkan verilen Hükmü Şerifim muktazasınca fesad ve şenaatlerine göre siyasete müstehik olanlardan birkaç neferin siyaset idüp birkaçın küreğe konmak için Süddei Saadetime gönderesin Bu husus mahalli ihtimamdır Ana göre mukayyed olup bu def'a zikrolunan müf-

sidleri ele getürmeyince olmıyasız Fi 26 Safer 972 (Vezir Mustafa Paşa Hazretlerinin kethüdasına verildi).

10

Filibe çayırında yapılacak hamam mahalli için Bulgarların şikâyet ve müdahale ettiklerine dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Haliya kasabai mezbure kurbinde vâki olan saray yerine ve çayırında bina olunan hamam yerleri için nefsi Filibe ahalisi mer'amızdır deyu dahlidüp nizâ itdükleri istimâ olundu. İmdi fethi hakanîde saray bina olunmalu oldukda saraya müteallik yerler ve çayırın hudut ve sunuru tayin olunmuştur Kadimüleyyamdan sarayı âmirenin hududu dahilinde olan yerler ve çayırlara mer'amızdır deyu dahlolunup nizâ olunmağa sebep ve bâis nedir Bahusus ki hîni fetihtenberu anda kimesne kalmıyup saray bina olunduktan sonra cemolmuş taife idüğü malûm ve zâhirdir Buyurdum ki Hükmü Şerifim varıcak nizâ olunan mahal kasabai mezbure halkının kadimüleyyamdan ilâ yevminahaza davarları yürüyü geldüğü mer'aları olup sonradan alınup sarayı âmirem yerlerine ve çayırlarına ilhak olunmuş olmıyup fethi hakanîde saray bina olundukta hududu muayyene ile mahdut olan hassa saraya müteallik yerler ve çayırlara sonradan cemolan kimesneler olveçhile dahlidüp mer'a davasın ederler ise cayız değildir Tamam dikkat ve ihtimam üzere görüp hakikati hale muttali olup sıhhati üzere yazup arzidesin Fi selhi Rebiülâhir 972 (Dergâhı Âli kapuçılarından Seraptar olan Aliye verildi).

11

Filibeden çayır için Voynuk çıkarılmasına dair:

Voynuk Beyine hüküm ki

Çayır zamanı karip olup kazayi filibeye müteallik olan Voynuklar ihraç olunmasın emridüp buyurdum ki vardukta tehir itmeyüp çeribaşlarına nöbetlu Voynuklardan çayır için âdet ve kanun üzere bargirleri ile bîkusur ihraç itdirüp vakti ve mevsimi ile irsal eyliyesin

Anma çeribaşlarına tenbih ve tekid eyliyesin ki bargirleri yund olmaktan ve nobetlii Voynuklar bittamam ihraç olunmıyup akçeleri alınmaktan veya geç ihraç olunup maslahat avk ve tehir olunmaktan hazer idiip ~~babı~~ ihtimam ve ikdamda dakika fevt itmiyesin Şöyle ki bu bapta ihmâl ve müsahele olunup nöbetli Voynuk ~~geç~~ veya eksük ihraç oluna bir ferdin özü mü kabul olmak ihtimali yoktur Ana göre tedarik üzere olasın Fi 1 2 Ramazan 972.

12

'Edirneye Hareketi Humayun olacağı cihetle Voynukların hizmete çağırılmasına dair:

Voyuuk Beyine

Hâlâ saadet ve ikbal ve yümnü iclâl ile bu kış Edirneye gitmek tasmim olunmuştur Öyle olsa istihdam için Voynuk lâzım ~~olmağın~~ nobetlii Voynukların ~~nısfı~~ biyyik ahura ~~nısfı~~ âhari küçük ahura gelmek emridip buyurdum ki vusul buldukta asla tehir ve tevakuf itmeyiip Emri Şerifim iizere nobetlii Voynukların ~~nısfı~~ biyyik ahur ve ~~nısfı~~ âhari küçük ahura (gelmek) hidmeti için çeribaşları ile âdet ve kanun iizere muaccelen ihraç idiip getirüp hidmete irişdirmek babında ikdam ve ihtimam eyliyesin İhmâl ve müsaheleden hazer eyliyesin Sonra mahalli istihdamda kifayet miktarı Voynuk bulunmıyup muza-yaka lâzımgele muatep olursun Ana göre mukayyed olasın Fi 12 Saferül-muzaffer 975

13

Filibedeki celebkeşan ile Filibeden ~~alınan~~ koyunların miktarına dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Defter gönderüp tahtı kazanda vâki olan celebkeşan defterde cümle yirmi ~~beş~~ bin*yiiz on ~~beş~~ koyun olup altı bin iki yüz on dokuz koyun irsal olunup on sekiz bin sekiz yüz doksan aln koyun baki kaldığı ilâm olunup zikrolunan baki koyunu muaccelen ihraç itdirüp asla baki komayup bîkusur sürücüleri ile mahrusei Edirneye irsal ve isal etmek

babında ikdam ve ihtimam idüp ihmal ve müsaheleden hazer eyliyesin Hüsusu mezbur ehemmi umurdandır Bizzat mukayyed olup şöyle ki ihmal idesin azlile konulmayup geregi gibi muatep olursun Fi Selhi Şaban 975.

14

Çirmende kızılca müsellimlerin ve çingene müsellimlerinin çiftliklerine dair:

Çirmen sancağın tahrir iden Mehmet Beye hüküm ki Mektup gönderüp Zağrai Eskihsar kazasında tahrir şuru olundukta kızılca müsellim tayifesinin tasarrufunda olan birer çiftlik yirleri kanundan ziyade olup ve çingâne müsellimlerinin çiftlikleri hayli zamandanberu tahrir olunmıyup ve sipahi tayifesi tebdil olunup müsellim yerlü olup firar itmekle sipahinin âlâ yirlerin alup kendülerin çiftliklerine ilhak idüp müsellim toprağı gündən güne ziyade ve âlâ olup sipahi toprağı cüz'î kalmıştır Hatta bazı müsellimlerin tasarruflarında olan yirleri yılda elli altmış mud öşür virür ve bazılarının çiftlikleri sınırunda ikişer üçer köy koyup dayıma sipahiler ile sınır nizâından hâli olmadıkları ecilden şöyle ki sipahi ve zuamanın timarları yazıldıkça zikrolunan çingâne müsellimleri dahi tahrir olunup yirleri mesaha oluna Küllî zevayit zuhûra gelüp ahvali reaya ve beraya tashih olunmak mukarrerdir deyu arzittiğin ecilden buyurdum ki vusul buldukta göresin vilâyeti Anadoludaki gibi Rumeli Müsellimlerinin yirleri mesaha olunmak kabil midir ve Müsellim yirlerine konan reayayı şimdiye değin kim zaptidüp ve bilfiil kimin zabtındadır Nicedir künhile ahvale vâkıf olup dahi vukuu üzere yazup bildirsin Fi Selhi Şaban 975 (Vilâyet kâtibi âdemine verildi).

15

Sofya, Filibe ve sair kazalardaki Voynuklardan raiyet yazılmasına dair:

Paşa sancağının sağ kolun tahrir iden zaim Mehmede hüküm ki Merhum ve mağfurünleh babam Sultan Süleyman Han tabe seranın

evkafından Sofya ve Filibe ve Tatarpazarı ve Zağraiatık ve Şehirköy ve Berkofça kazalarında vâki olan vakıf kariyeleri toprağında mütemekkin Voynuk ve şahinci ve doğancı küreci ve yund oğlanları mütemekkin oldukları kariyeler toprağında raiyet yazılmasın emridüp buyurdum ki vusul buldukta anun gibi merhum babam tabe seranın zikrolunan kadrlıklarda vâki olan vakıf kariyelerinde mütemekkin Voynuk ve şahinci ve taycı ve küreci ve yund oğlanları varsa emrim üzere sakın oldukları vakıf kariyelere raiyet kaydeyelyüp dahi noksan gelen Voynukları evlâdlarından ve karındaşlarından ve akrabasından hîni tahrirde zuhûr iden zevayidi Voynuğandan ve çingâne Voynuklardan tekmil idüp deftere kaydeyliyesin Fi 29 Ramazan 975.

16

Voynukların İzmit civarındaki ormanalardan odun kesmemelerine dair:

İznikmid Kadısına hüküm ki

Kazai mezburda vâki olan hassa korulardan bız Arnavut Voynuk tayifesi geçüp odun ve tekne ağacı kesüp koruya zarar eyledikleri istimâ olunmağın buyurdum ki erbabı timardan Sinan Kethüda vardukta tahtı kazanda vâki olan koruyu gereği gibi hıfzittirüp bir ferde odun ve gayri nesne kestirmiyessin Anın gibi varup hilâfı emir mezkûr kordan odun ve tekne ağacı ve sayır kereste kesenler Arnavut ve eğer Voynuk tayifesidir ve eğer gayridir dutup mezbur ile Süddei Saadetime gönderessin Fi 18 Zilkade 975.

17

Çayır mevsiminde Filibe ve Tatarpazarındaki Voynukların çıkarılmasına dair:

Filibe ve Tatarpazarı kadralrına ve Voynuk Sancağı Beyi Hüseyin Beye hüküm ki

Haliya çayır zamanı karip olup âdet ve kanun üzere kadrlıklarına müteallik olan Voynuklar ihraç olunmasın emridüp bu-

yurdum ki hassa saraçlarımdan vardukta tehir ve terahi etmeyüp çeribaşlarına nöbetlü Voynuklardan çayır için âdet ve kanun üzere bargirleri ile hidmete yarar tüvana Voynuklardan imece atlar için muaccelen ihraç ittirüp vakti ve mevsimi ile irsal eyliyesiz Amma çeribaşlarına tenbih ve tekid eyliyesiz ki bargirleri yund olmaktan ve nöbetlü Voynuklar bittamam ihraç olunmıyup âkçeleri alınmaktan ve geç ihraç olunup maslahat avk olunmaktan ve hidmete yaramayup pir natüvan ve küçük oğlan olmaktan ziyade hazer eyleyüp babı ikdam ve ihtimamda dakika fevt eylemiyesin Şöyle ki bu bapta ihmal ve müsahele olunup nöbetlü Voynuk geç veya eksük ihraç oluna bir ferdin özrü makbul olmak ihtimali yoktur Ana göre tedarik üzere olasız Fi 23 Ramazan 978 (Arpa eminine verildi).

Ve mezburan Voynuklar esbanı hassa için ve tevzi içündür

<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>
Niğbolu	ve Rahova	ve İvraca	ve Tırnovi	ve Plevne
<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>
ve Lofça	ve Yanbolu	ve Şumnu	ve Silistre	ve Prevedi
<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	<i>Bir sureti</i>	
ve Hazargrat	ve İravadi		ve Eskihisar	

Kadılarına dahi bu makule bir Emri Şerif yazıla Çeribaşları marifetleri ile eyuce yarar Voynuklar olup bedel olmaktan hazer oluna deyu bir Emri Şerif inayet buyurula

Bargir ahuru için Sofya ve Şehirköyü ve Berkofça kadılarına bu üslûp üzere bir Emri Şerif inayet buyurula.

18

Filibede dokunan abaların ziralarına ve damgalarına dair:

Filibé Kadısına hüküm ki

Dergâhı Muallâm çavuşlarından olup Filibé Nazırı olan abacı tayifesinin âdeti kadîme üzere abaları on ikişer zirâ gelüp hâlâ sekiz ve dokuz mizra gelür ve mizraları ve makul olunan dirhemleri tamgasız olup tamga lâzım olduğun bildirmeğin buyurdum ki vusul

buldukta göresin arzolunduğu gibi olup âdeti kadîme muhalif abaları eksik olup ve zirâ ve dirhemleri tamgasız ise kadîmden kaç zirâ ide gelmişlerse abalarını olmiktar işledüp ve zirâ ve dirhemleri dahi kanunu kadîme üzere tamgaladasız Fi 20 Za 978.

19

Samakovda lenger demirleri ve çivi imal olunduğuna dair:

Dergâhı Muallâ çavuşlarından Samakovda olan Mehmet Çavuşa hüküm ki

Mektup gönderüp emrolunan lenger demurleri ve mesamir işlenüp hazır olduğun bildürdüğü ecilden tahmil olunup Ahyoluya isal olmağıçün kifayet miktarı araba viresiz deyu Sofya ve Filibe ve Samakov ve Dobnice ve Radomir kadılarına Hükmü Şerifim irsal olundu Buyurdum ki ol Hükmü Humayunumu kadılarına mumaileyh isal idüp dahi kifayet miktarı arabai berveçhi adalet kiralarile ihraç idüp emrim üzere ihzar eyledüğün lenger demurlerini ve sayır Tersanei Âmirin mühimmatı için işlenen mesamîr ve levazımı muaccelen tahmil eyleyüp Ahyoluya ulaştırınız Araba ihracında bizzat kendin mukayyed olacağın mubaşirîn bu behane ile reayadan celbü ahzitmiye İnşaallahütaâlâ Donanmayı Humayunum Nevruzdan mukaddem çıkmak üzere dir Tersane mühimmatın avkitmeyüp alettacil yetiştirmek ardınca olası Fi 18 Zilkade 978.

20

Zağrada İslâmlara müskirat satılmamasına dair:

Zağra Kadısına hüküm ki

Hâlâ tahtı kazanda bazı zimmîler Müslümanlara hamir beyi' eyleyüp kasabai mezburede alâniyyeten fisku fücür eyledükleri ilâm olundu İmdi şeyiri küfür izharı cayiz değildir buyurdum ki vusul buldukta bu bapta mukayyed olup Ehli İslâma minbaad hamir beyi' itdirmeyüp fisku fücür olmaktan ziyade ihtiyat eyliyesin Eslemeyüp Müslümanlara hamir beyi' eyleyenleri isim ve resimlerle yazup bildirsin ki küreğe konmak için getirüle Fi 3 Zilkade 979 (Divanda Subaşına verildi).

21

Sofyaya cari olan suda demir cevheri yıkanmasına ahalinin mâni olduklarına dair:

Sofya Kadısına hüküm ki

Dergâhı Muallâm Çavuşlarından olup Samakovda mühimmatı mirî için demür alâtı tedarikinde olan Koyun Çavuş Süddei Saadetime mektup gönderüp Sofya ahalisi kasabai mezbureye cari olan su ile cevher yursuz Değirmenlerimize zarardır deyu cevher yumağa mâni olup olbabda bir tarıkile Hükmü Humayunum dahi aldıkların bildirmiş İmdi kazai mezkûre ahalisi cevher yumağa mâni olmak asla cayiz değildir Olbabda aldıkları hüküm ellerinden alınup bir kiseye mühürlenüp Süddei Saadetime gönderilmesin emridüp buyurdum ki vardukta tehir itmeyüp bu hususa gereği gibi mukayyed olup göresin vâki ise minbaad cevher babında bir ferdi Emri Şerifime mugayir dahlü taarruz itdirmeyüp mâni ve müzahim olmak istiyanları men'ü defeyleyüp olbabda aldıkları hükmü götürdüp ellerinden alup mühürleyüp Asitaney Saadetime gönderesin Bu husus umuru mühimmedir Fermanı Celilülkadrime muhalif iş olmaktan hazer eyliyesin Fi 5 Recep 979 (Mezbur Çavuşun ademîsi Mahmuda verildi).

22

Ahyoluda yapılan gemiler için Şumnu, Hezargrat ve Tırnovi ahalisine ağaç kestirilüp Ahyoluya nakledilmesine dair:

Şumnu ve Hezargrat ve Pravadi ve Tırnovi kadılarına hüküm ki

Bu defa ihzar olunacak Donanmai Humayunu sayir zamana ve donanmaya kıyas eylemeyüp umumen her kim var ise bu babda istihdam olunmak lâzım olmağın hâlen Ahyoluda bina olunmak emrolunan gemiler mühimmi için tahtı kazanuzdan reayaya ve eğer eşkûnci yürük tayifesine ve müsellime ve gayri herkim ise çiftleri olnalara vafir ve müstevfa gemi kerestesi ve çam tomruğu ve sayir ağacı kestürüp gemiler bina olduğu mahalle getürmek emridüp buyurdum ki vusul buldukta tehir eylemeyüp emrim üzere binası ferman olunan gemilere lâzım olan eğer

gemi kerestesidir ve eğer çıra tomruklarıdır ve eger sayır ağaçtır reayaya . ve yürük eşküncülere ve müsellimlere ve bilcümle çiftleri olanlara kes-türüp akçe ile mahalli memure götürdüp isal itdiiresiz Berveçhi istical gemiler binasına sarfoluna Hususu mezbur ziyade mühimdir Sayır za-manlara kıyas olunmayup bu defa ziyade ihtimam eyleyiip alettacil lâ-zım olan kereste ve çirayı kestiiriip goturmek ardınca olası Şöyle ki senei sabıkada tekâsül olunduğu gibi bu defa dahi ihmal olunup ge-miler vakti ile irişmeyüp ihmaliniz sebebi ile avk olunmalu olsa asla beyan olunan özrünüz kabul olmayup azlile konulmayup eşeddi ukubet ile muakab olmak mukadderdir Ana göre babı ikdamda dakika fevtey-lemiyesiz Fi 1 C 979 (Behram Çavuşa verildi).

23

Filibe esnafının seferdeki vazifelerine dair:

Filibe Kadısına hüküm ki .

Nayibin Suddei Saadetime mektup gönderiip Filibenin bakkalları ve attarları ve bostancıları ve sabıncu ve turcular tayifesi Meclisi Şer'e gelüp sefer vâki oldukça ordu için cümlemiz bir yere yamak olıgelüp hâlâ mabeynimizde bazı olıgelene muhalefet eylediklerin bildirmiş İmdi buyurdum ki göresin mezburlar veçhi meşru üzere kadîmden ilâ 'el'an birbirine yamak olıgelmişlerken hâlâ olıgelan âdet ve kanuna muha-lefet eylemeğe sebep nedir Arzolunan hususun aslı var mıdır Nicedir yazup Suddei Saadetime bildiresin Fi 26 S. 980 (Divanda Ferhat Çavuşa verildi).

24

Samakovdaki demircilere dair:

Samakov kadısına ve Dergâhı Muallâm Çavuşlarından Koyun Çavuşa hüküm ki

Senki çavuşun mektup gönderiip haddat kârhanelerinin bazı Sa-makovda ve bazı Kostence ve bazı Radovil ve bazı Koriç nam karyeler-de olup her birinde bizzat durmağa kadir olmıyup birinden birine var-duğunda bazı kimesneler hafiyyeten nerhi ruziden ziyade akçe virüp

mirî mühimmat arasına iş katup mirî mühimmatın avkına sebep olurlar deyu bildirmiş sin İmdi buyurdum ki vusul buldukta kasabai mezburede ve kurada bu hususu mühkem tenbih ve nida itdüresin ki mirî kereste haddadların elinde iken hariçten ve ol vilâyet halkından herkimin olursa olsun işlerini mirî işler arasına katmayup haddadları idlâl etmiyeler. Ba-dettenbih mirî iş arasında herkimin işi dutulursa tedip idüp ve haddad elinde dutulan işlerini girift idüp arzeyliyesin Fi 7 Rebiulâhir 980.

25

Kılıç Ali Paşanın yaptıracağı mavnaya lüzumu olan demirin Samakovdan tedarikine dair:

Samakov Kadısına hüküm ki

Hâlâ Cezayir Beylerbeyisi Kapudanım Ali dame ikbalühu bir mavna bina eylemek murat edinüp lâzım olan demür alâtı akçesile tedarik olunmak için Hükmü Şerifim talep eylemeğin buyurdum ki vusul buldukta anun gibi müşarünileyh âdem gönderüp zikrolunan mavna mühimmi için lâzım olan alât ve esbabın akçesile almak istedikte mâni olmayup akçesile demür ve esbabın alıviresin Fi 16 Rebiulâhir 981 (Divanda Kapudan Kethüdasına verildi).

26

Avusturya elçisi Mikel'in zevcesini kaçıran ve Sofyada ikamet eden Lâtinlerin kimler olduğu bildirilmesine dair:

Sofya Kadısına hüküm ki

Bundan akdem Beç Kıralları tarafından elçilik tarikile Asitanei Saadetime gelan Mikel nam zimmînin Galatada emanda konulan avretin vilâyeti küffara firar itdürenLâtin tayifesinden bazı zimmîler olup bilfiil nefsi Sofyada sakin oldukları ilâm olunmağın ahvalleri teftiş olunup mufassalan Süddei Saadetime arzolunmak emridüp buyurdum ki vusul buldukta nefsi Sofyada mütemekkin olan Dergâhı Muallâm müteferrikalarından Mehmed zide mecdühu ile ol hususu tefehhus idüp göresin mezbur Mikel'in avretin vilâyeti küffara irsal iden Lâtinler kimler ise veçhi meşruh üzere fesat eyledükleri şer'ile sabit ve zâhir olur ise isim-

lerile yazup Süddei Saadetime arzeliyesin Fi 3 Muharrem 982 (Mehmet Çavuşa verildi).

27

Ruşukta oturan Eflak Voyvodası Mirce'nin sarayında gömdüğü definenin çıkarılmasına dair:

Ruşuk Kadısına hüküm ki

Bundan akdem Eflak Voyvodası iken mürd olan Mirço Voyvoda hali hayatında Rusçukta olan sarayında hayli filori defnitedüğü şayi olmağın olzamanda zikrolunan filorii bile defnidenlerden nam zimmi Dergâhı Muallâm Çavuşlarından Hasan Çavuş zide kadrühu ile irsal olunup Çavuşu mezbur ve zimmi mesfur ve âyanı vilâyetten bir iki yarar mutemedünaleyh kimesneler ile üzerine varılup defnolunan yer tettebbü olunup ihraç olunmak emridüp buyurdum ki vusul buldukta bu hususta asla teahhür ve tevakkuf itmeyüp mezkûr varduğu saat vilâyet ahalisinin yarar ve mutemedünaleyh hatip ve imam ve sayirinden birkaç nefer kimesne ile ve çavuşu mezbur ile defnolduğu saraya varup ne mahalde defnolmuş ise zimmi mesfurdan istifsar idüp dahi tayin etdüğü mahalli hafretidirüp nemikdar mal zuhûr ider ise âyanı vilâyet mahzarında addü vezin olunup sen ve çavuşu mezbur ile mühürliyiüp kira davarlarına tahmil edüp yanınca hisar eri ve sipahiden kifayyet mikdarı âdem koşup mezbur çavuş ile Dergâhı Muallâma gönderesin Bu babda kemeli basiret üzere olup mevazı töhmetden hazer idesin Fi 19 Safer 983 (Bosnalı Hasan Çavuşa verildi).

28

Tatar pazarına tâbi Otluk köyündeki Voynuklara dair:

Filibe Kadısına ve Voynuk Beyi Hüseyin Subaşıya hüküm ki

Mektup gönderüp kazai Tatar pazarına tâbi Otluk köyünde sakin olan Voynuklar ekseri zamanda şirret ve şekavet üzere olup dayıma Voynuk tekmiline gelenlere gerihte ve mürd olanların göstermiyiüp mabeyinlerinde mahlûl olan baştineleri tevzi ve taksim idüp bilfiil hususu mezbure mübaşir olan Mehmed Çavuş zide kadrühu henüz kariyyei mez-

bure ahalisinin umuruna mübaşeret itmediyen biz ana gördürmezüz deyu inad ve mahalefet idüp içlerinde Rayko Dragomsla ve Netkoyyo ve Kledosdosni ve Dosen Dornice ve Bedelko Niko ve Misolagsor Petro Dlovide nam Voynuklar daima şirret ve şakavet üzere olup sairleri dahi idlâl eyleyüp bundan akdem Sigetvar Seferinde İstablî Âmire hidmetinde olan Voynukları tahrik idüp firar itdürmüşlerdir Ve ellerinde bulunan hidmet tezkereleri dahi müzevver olup nice defa telbisleri zâhir olmağla bilfiil hapsoldüklerin ilâm eyledüğünüz ecilden mezkûrlar küreğe irsal olunmasın emridüp buyurdum ki mezkûrları kaydü bend ile yarar âdemlerine koşup Süddei Saadetime irsal eyliyesiz ki küreğe konula Ve mühkem tenbih ve tekid eyliyesiz ki gaflet ile yolda kaçurmaktan hazer eyliyeler Fi 21 Ramazan 983 (Divanda Mirahor Kethüdaya verildi).

29

Eflak Voyvodası Mihne hakkında Rusçuk Kadısına yazılan hüküm:

Rusçuk Kadısına hüküm ki

Hâlâ Eflak Voyvodası olan Mihne Voyvoda mektup gönderüp babası Aleksandra Voyvoda mürdolmağla ol vilâyette olan medyun ve müflis eminler ve mültezimler ve bazı dahi eşirra şahidi zur cem edüp mücerret ahzü celbiçün envâr hile ile tezvir ve telbis idüp hilâfı vâki hukuk dava idüp taciz ve taaddiden hâlî olmazlar deyu vâki olan dava Şer'i Şerif mucibince görülmek babında Hükmü Humyunum rica itmeğin buyurdum ki vusul buldukta anın gibi mezkûrlardan davayı hak eder varsa husamasın beraber idüp bir def'a şer'ile fasl olunmuş olmıyup on beş yıl bilâ özü şer'î metruk olmıyan davaların bermucibi şer'i kadîm teftiş eyleyüp göresin bihasibeşşer' sabit olan hususu muktazayı Şer'i Şerifle eda idüp Şer'i Şerife muhalif kimesneye iş itdürmiyesin Tezvir ve telbisten ve şühudu zordan hazer idüp methali olmıyanları dahlitdirmiyesin Fi 2 Recep 985 (Şeytanoğlu Ahmet Çavuşa verildi).

30

Voynuk tayfasının celep yazıldıklarına dair:

Celep tahriri ferman olunan Mevlânâ Dobnice Kadısı ve Mübaşir Mustafa Çavuşa hüküm ki

Hâlâ Sofya Kadısı Babı Saadet meaba mektup gönderüp kazai mezburede vâki olan Voynuk taifesi Meclisi Şer'e gelüp Seferi Humayun vâki oldukça sefer hizmetin idüp ve her sene Süddei Saadetinde mirî atlar ve çayır hizmetinde ve sayır hizmetlerde olup atebei ulyada bizim hizmetimizden ağır zahmetlü hidmet yoğiken oligelâna muhalif Voynuk tayifesinden celeb yazdılar deyu tazallüm itdüklerin bildirüp imdi bundan akdem Hükmü Şerifim gönderilüp hâlâ Voynuk taifesi ve oğulları kadîmden celeb yazılı gelmiş değil iken şimdiki halde oligelâne muhalif celeb yazıldıkları ilâm olunmağın bu babda gereği gibi mukayyed olup kadîmden Voynuk olanları ve oğulların hilâfı kanun ve mugayiri Emri Humayun celep yazmıyup anun gibi yazılmışlar ise dahi ihraç eyliyesin deyu emrim olmuşken Fermanı Humayunuma mugayir Voynuk tayifesi celeb yazılmağa bais nedir Buyurdum ki ... vusul buldukta Emri Şerifi sabık mucibince kadîmî Voynuk olanları ve oğulların oligelâna muhalif celeb yazmıyup ahardan mütemevvil kimesneleri celeb yazup ol Emri Humayunuma ve kadîmden oligelân âdet ve kanuna muhalif iş olmaktan ziyade hazer edesin ve Voynuk tayifesinden celeb yazasın deyu bir hüküm sureti ibraz olundu Anun gibi size ol makule Hükmü Şerif varmış ise bir kese içine koyup mühürleyüp Süddei Saadetime gönderesin Fi 12 Za 982 (Ahur Kethüdasın varildi).

31

Voynukların kıyafetlerine dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Voynuk Beyi mektup gönderüp keferenin kisvesi tebdil olunup şapka giymek emrolunmağla Voynuk takeysin kesmeğe başlıyup Voynuguz deyu fesada mübaşeret idüp Voynuk tayifesi kadîmden esbap siyah zend giye gelmişti deyu yine siyah zend giymek için Emri Şerif rica

etmeğin buyurdum ki vusul buldukta minbaad Voynuk taifesi üslûbu sabık üzere siyah zend giyüp sayır kefereden kimesneye Voynuk zenden giydirmiyessin Fi 23 R 988.

32

Eflak Voyvodası Petronun validesi Rusçuktaki emlâkini satmaya vekil tayin eylediğine dair:

Rusçuk Kadısına

Hâlâ Halep Nayibi İbrahim sureti sicil gönderüp sabıkan Buğdan Voyvodası Petro Voyvodanın validesi Domne'nin Rusçukta vâki olan hududu mütaayyen evinin ve sayır emlâk ve âkarının bey'ine Hamza bin Abdullah nam kimesneyi vekil tayin eyleyüp irsal eyledüğün bildirüp kimesne Şer'i Şerife muhalif mâni olmamak babında Hükmü Şerifim talep eylemeğin buyurdum ki Hükmü Şerifimle mezbur vekili vardukta elinde olan sureti sicilline nazar edüp göresin filvaki müşarünileyhaya müteallik kazayı mezburda evleri ve sayır akarları emlâki olup kimesneye alâkası yoğise anun gibi şer'ile vekâlet sabit olduktan sonra müşarünileyhaya müteallik evlerin ve emlâkin satmak istediklerinde Şer'i Şerife muhalif kimesneye dahlü taarruz ettürmiyesin Fi 15 Za 991.

33

Azarnofça Manastırına mensup iki rahibin katledildiğine dair:

Dobnice ve Samakov Kadılarına hüküm ki

Düsturu mükerrem müşiri müfahham nizamülâlem vezirim Mehmet Paşa edamallahütaâlâ iclâlühunun haslarından Bana sınırunda Azarnofça nam keşişlik rühbanlarından iki nefer rühbanı Yaylak İli demekle maruf yaylakta Mahmut Çavuş çobanlarından Şirut ve Arnavut ve Süleyman nam kimesneler katledüp Şer'i Şerife davet olundukta mezbur Mamut Çavuş muin olmağla itaati şer' itmedikleri ilâm olunmağın katiller ele ketürölüp şer'ile haklarından gelinmek emredüp buyurdum ki vardukta mezburlar sahih katlolunup meyyitleri mecru-

han bulunmuş ise çobanları Meclisi Şer'e ihzar edüp şer'ile ahvallerin teftiş edüp göresin mezburlar katleyledikleri bihasebişser' üzerlerine sabit olur ise şer'ile haklarından gelen muhtacı arz olanı yazup bildiresin Ahzü celp sebebi ile ehli fesada sahabet olunmaktan ve kendü hallerinde olanlara hilâfı Şer'i Şerif zulüm ve taaddiden hazer eyliyesin Fi 26 Za 1003 (Bahattı Hamza Efendi).

34

Sofyadaki celeplerin ve çıkaracakları koyunların miktarına dair:

Bundan akdem Fermanı Şerifim üzere Sofya ve tevabiinde vâki olan Celepkeşan taifesini tahrir idüp cümle kazayi mezburda 961 nefer celeplerin üzerlerine otuz bin altı yüz koyun yazılup defterin Asitanei Saadetime irsal itmiş idin Haliya hidmeti mezbureye memur olanlar varup cümle dört yüz yirmi bir nefer celep üzerinde on üç bin yüz otuz adet koyundan ziyade tahsili kabil nesne olmaduğuna Müfettiş Sofya Kadısı Mevlânâ Hızır zide fazlühunun mumza ve mühürlü defterin getürüp mukaddema tahrir ettüğün üzere baki kalan celeplerin ve koyunların yerlu yerinden bulunup zuhûra getürülmesi uhdene lâzım olmağın buyurdum ki vardukta bizzat kalkup kazayi mezbure mukaddema tahrir idüp gönderdüğün defter mucibince yazılan eğer celep ve eğer koyunları eyrlu yerinden bulup ihraç edüp hizmeti mezbureye memur olanlara bîkusur teslim idüp Asitanei Saadetime irsal eyliyesin beher hal defterinde mastur ve mukayyet olan eğer celep ve eğer koyunları bulmak üzerine vaciptir Şöyle ki havadan yazup göndermiş isen bilkülliyye sana tazmin ittürülür Ana göre mukayyet olup muaccelen varup yerlu yerinden bulup zuhûra getürüp göndermekte ikdam ve ihtimam edüp ihmâl ve müsaheleden ihtiraz üzere olasın Fi Cemaziyelûlâ 1000.

35

Filibe civarındaki yaylaklara dair:

Akçekızanlık Kadısına hüküm ki Edirne Bostancıbaşı Süleyman âdem gönderüp Mahrusei Edirneye

mütéallik olan mirî koyunlar mukaddema Filibe yaylaklarında mirî yuntlar ile bile yaylayup lâkin yunt ile koyun bir yerde yaylamak münasip olmamağla kazayi mezburede Keçideresi demekle meşhur kariyye kurbunda Sarı Yaylağı ve Yedek Yaylağı ve Dellâk Pınarı demekle maruf yaylaklar yoklanup kimesnenin tasarrufunda olmayup mirî koyun anda yaylamak münasiptir deyu bundan akdem arzolundukta zikrolunan yaylaklarda mirî koyunlar yaylamak için Emri Şerif virilüp ve hâlâ Maliye tarafından dahi Hükmü Humayunum virüldüğün bildirüp tekrar Emri Şerifim verilmek babında inayet rica etmeğin veçhi meşruh üzere mukaddema virilan Emri Şerifim ve hâlâ Maliye tarafından virilan Hükmü Humayunum muciplerince amel idüp minbaat hilâfına cevaz göstermiyesin Bu husus ziyade mühimdir Sayire kıyas itmeyüp gereği gibi mukayyet olasın Ve Dergâhı Muallâm Çavuşlarından Ahmet Çavuş mübaşir tayin olunmuştur Haddi şerî'den tecavüz itmeye Şöyle bilesin Ve baden-nazar bu Hükmü Humayunumu müşarileyhin elinde ibka eyliyesin Fi 27 Cemaziyelevel 1001.

36

Filibe celepleri ile çıkaracakları koyunların miktarına dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Kazayi Filibede bin üç yüz kırk dokuz nefer celep olup İstanbul zahiresiyçün Ruzi Kasımda Çorlu nam mahalle getirülmesi lâzım otuz dört bin dörtyüz otuz koyun uhdelerinde olup ilel'ân zikrolunan miktar koyunların eseri zâhir olmayup İstanbulda et babında muzyakaya bâis ihmalindir İtaba müstahik olmuştundur Buyurdum ki Hükmü Şerifimle Dergâhı Muallâm Çavuşlarından kıdvetül emasilü vel'akran ... Çavuş vardukta bu bapta unat mukayyet olup celepler uhdelerine getirülmesi lâzım olan koyunlar gelmemesine bâis nedir Sürücülere teslim olunup sürücülerde midir Nicedir müşarileyh Çavuşum mübaşeretile sıhhati üzere malûm idinüp dahi filvaki eğer celepler ve eğer sürücüler zimmetlerinde ise herkimde ise koyun başına on altışar akçe hesabı üzere bedeliye akçelerin alup ve derkise idüp ve mühürleyüp ve nemiktar akçe alındüğün sıhhati üzere yazup müşarileyh çavuşumla Süddei Saadetime

gönderesün Bu bapta müşarünileyh çavuşumun şükrü şikâyeti mesmüdü
Ana göre mukayyet olup babı ihtimamda dakika fevt itmiyesin.

Bir sureti:

Tatarpazarı Kadısına dört yüz yetmiş
altı neferler olup on iki bin dört yüz
yirmi koyunları olup veçhi meşruh ü-
zere Hükmü Şerif tahrir oluna.

37

*Voynuklara mugayiri nizam yapılan hareketlerin menedilmesine
dair:*

Sofya ve Şehirköy ve Preznik Kadılarına hüküm ki

Zikrolunan kadılıklarda sakın olan Voynuk taifesi Süddei Saade-
time arzuhal sunup biz kadîmî Voynuk oğlu Voknuklar olup her sene
üzerimize lâzımgelen hizmetimiz eda idüp kusurumuz yoğiken ve hiz-
metimiz mukabelesinde cizye ve ispençe ve avarızı diyaniyye ve sayir
tekâlifi örfiyeden muaf ve müsellemler olduğumuza elimizde Emri Şerif
ve sureti defteri cedit olup bir veçhile dahlolunmak icap eder halimiz
yoğiken hâlâ olıgelâna muhalif ve vilâyet defterine mugayir cizye ve
avarız ve sayir tekâlifi örfiye cem'ine memur olanlar dayima oğulları-
mızı tekâlifi mezbure ile rencide ve remîde etmekten hâlî değillerdir
deyu menolunmak babında Hükmü Humayunum rica eylemekle bu
bapta Hazinei Âmiremden ihraç olunmuş ellerinde olan mühürlü sahih
sureti defteri cedit ve muafnamelerine nazar idüp filvaki bunlar kadîmî
Voynuk oğlu Voynuklar olup her sene hizmetlerin eda edüp ve hiz-
metleri mukabelesinde tekâlifi mezbureden muaf ve müsellemler iken
hâlâ olıgelmişe muhalif ve vilâyet defterine ve muafnamelerine muga-
yir tekâlifi mezbure ile rencide ve remîde eyledikleri vâki ise men'ü
defedüp minbaat tayifeyi mezbureyi hizmetlerinde kusurları yoğiken tekâ-
lifi merkume ile bir ferde rencide ve remîde ettirmiyesiz deyu Maliye
tarafından Hükmü Şerif verüldüğün bildirüp mucibince Divanı Huma-
yunum tarafından dahi Hükmü Humayunum virilmek rica eyledikleri
ecilden buyurdum ki vusul buldukta bu bapta Maliye tarafından virilen

Hükmü Şerif mucibince veçhi meşruh üzere amel idüp minbaat hilâfına cevaz göstremiyemiz (Bahattı Ömer Çelebi) Fi 2 Recep 1013.

38.

İstanbul Patriği için fazla para toplandığından şikâyet edildiğine dair:

Sofya ve Şehirköy ve Preznik Kadılarına hüküm ki

Zikrolunan kazalarda vâki papaslar ve sayir keferesi taifesi Orduyu Humayunuma arzuhal sunup kadîmden İstanbulda patrik için papaslardan altmışar akçe ve reayadan altışar akçe vire gelmişler iken hâlâ zikrolunan akçe cem'ine gelanler kadîmden olıgelana muhalif ve patrik tezkeresine mugayir papaslardan dörder yüz akçe ve sayir kefereden on ikişer akçe alup zulmetmekle kadîmden olıgeldüğü üzere alınup ziyade alınmıya deyu hâlâ olan patrikten tezkereleri var iken kanaat itmayup ziyade talep ittiklerinde reayaya olıgelâna muhalif taaddî olunduğuna rızayı Şerifim yoktur filvaki reayadan olıgelana muhalif akçe aldıkları vâki ise men'ü defidüp kadîmden olıgelâna muhalif kimesneye iş ittirmiyemiz İnat ve muhalefet idenleri vukuu üzere yazup arzeyliyesiz ki getürdölüp haklarından geline deyu Babam Hüdavendigâr tabe serahü zamanında Hükmü Şerif virilüp haliya tecdit olunmak rica eyledikleri ecilden buyurdum ki vusul buldukta bu bapta mukaddema sâdır olan Fermanı Şerifim mucibince amel idüp dahi kadîmden olıgelâna muhalif kimesneye iş ittirmiyemiz İnat ve muhalefet idenleri yazup arzeyliyesiz Fi 28 M 1014 (Moralı Mehmet Çavuşa verilmiştir).

39

Sofyada bir yahudinin Buğdandan gelenleri soyduğuna dair:

Sofya Kadısına hüküm ki

Buğdan Voyvodası Ermiye Voyvoda mektup gönderüp sabıkan âdemleri ile Buğdan tüccarından bazı kimesne meta almak için Sofyaya varduklarında gümüş arayıcısı Kepnek nam yahudi varup âdetlerinden ziyade akçe talep ittüğünden gayri cümlesin sürüp gümüş arayıcısının evine alup gidüp katleylemek kasında iken müs-

lûmanlar haber alup üzerine varup guluv ettiklerinde mezburların yanlarında üç yüz yirmi sikkei hasene altunların alıkoyduklarında müslümanların hücumile zikrolunan üçyüz yirmi altunun geru virüp bakisin mezbur Kepnek yahudi virmeği mukır olduğu sabit ve sicil olup alıvirilmek babında Emri Şerifim virilmek ricasına arzetmeğin buyurdum ki vusul buldukta bu bapta bizzat mukayyet olup dahi mezbur yahudiyi Meclisi Şer'e ihzar ve unat veçhile hak üzere olup mezburûn tüccarın ol-miktar akçeleri alunduğu şer'ile sabit ve zâhir olur ise badessübut müteveccih olanlardan hükmedüp bîkusur alıviresin unat mukayyet olup bu bapta hilâfı Şer'i Şerif bir ferde zulüm ve taaddî olunmaktan ziyade hazer eyliyesin Fi 4 S 1014.

40

Sofyadaki debbağlara dair:

Sofya Kadısına hüküm ki

Kazayi mezburda vâki olan debbağ taifesi tarafından arzuhal sunulup Engürüs Seferi ferman olunandanberu vâki olan tekâlifi çeküp ve her sene Seferi Humayun mühimmatı için birkaç yüz pare kösele cemolunurken kazai mezburda zepholan sığır ve koyun ve keçi derilerin ahar vilâyetten rençber taifesi gelüp almağla kendulere ve Seferi Humayun mühimmatına muzayaka virürler deyu ilâm olunmağın yerlu olan debbağlara deri lâzım iken ahar kazadan gelanlere kazayi mezburdan deri virilmemek fermanım olmuştur Buyurdum ki vusul buldukta bu bapta sadır olan emrim mucibince amel idüp tahtı kazanda zepholunan eğer koyun ve keçi ve sığır derisidir yerlu olan debbağlara virdirüp minbaat harici kazadan gelan debbağlara deri virdirmiyessin Yerlu olan debbağlardan ziyade deri kalur ise olvakit hariçten talip olanlara virdirüp emrime muhalif bir ferde taallül ittirmiyessin Fi 5 S 1014 (Debbağlara verilmiştir).

41

Silistre abalisine yapılan zülümlere dair:

Silistre Kadısı olan Kâmizade Mevlânâ ... hüküm ki

Haliya kazayi mezbur reayası tarafından Dergâhı Muallâma arzu-

halvsunulup şöyle tazallüm eylediler ki reaya taifesinden biri mürdolsa hilâfı Şer'i Şerif bazı behane idüp birkaç bin akçelerin almadıyen defnettirmeyüp Voyvodalar reayadan dönüm hakkın cemettikten sonra dahi akçelerin alup ve bunun emsali hilâfı şer' ve mugayiri kanun nice taaddî ve tecavüz eyledüğünüz ilâm ittikleri ecilden muaccelen Süddei Saadetime gelüp cevabın vermek fermanım olmuştur Buyurdum ki vusul buldukta bu bapta mukayyet olup Fermanı Şerifim üzere muaccelen kalkup Asitanei Saadetime gelsinki şakilerin ile Divanı Humaynumda murafaa olup Kazaskerim huzurunda şer'ile ahvalın görülüp lâzımgelân icra oluna Emrime muhalif taallül ve behane etmekten ihtiyat üzere olup bir vaçhile taallül etmiyesin Ve sen ki Çavuşumsun hususu mezburda mukayyet (olup) Mevlânâyı mezburu maan Süddei Saadetime getürüp emrim mucibince amel ettiresin Fi 30 S. 1022.

42

Silistre abalisine tuzun nasıl tevzi edildiğine dair:

Silistre ve Çardak Kadılarına hüküm ki

Birkaç senedenberu Silistre iskelesinde tuz cem'ine memur olanlar cemeyledikleri tuzu vâki olan kura reayasına vakıyyesin dörder akçe hesabı üzere tevzi idüp tuzu virmediyen akçesin cemedüp badehu tuzu dahi virmeyüp kadîmden tuz murat iden reaya kendü arabaları ile gelüp altı ay vade ile alup sonra vade mahallinde çıkup reayadan akçesin cemedüp ve tuz nakline birkaç kariyye tayin olunup vüs'at ile naklolunurken hâlâ veçhi meşruh üzere tuz akçesin cemedüp ve tuz dahi virmeyüp reayaya zulmü taaddi eyledikleri ecilden ekseri reaya perakende ve perişan olup Piri Paşa ve Abdüsselâm evkafından Efilnar ve Hocaköyü nam kariyyelerin dahi bu makule zulümden reayası perakende ve perişan olup Evkafa gadir ve reaya ve berayaya zulüm ve taaddi olduğu ilâm olunmağın bu bapta kadîmden olıgeldüğü üzere amel olunup olıgelâna mugayir taaddi ittirilmemek emrim olmuştur Buyurdum ki vusul buldukta bu bapta unat veçhile mukayyet olup filvaki kazıyye ilâm olunduğu gibi ise bu bapta kadîmden neveçhile olıgelmiş ise geru kadîmden olıgeldüğü üzere amel idüp kadîmden

oligelâna muhalif ve Emri Şerifime mugayir kimesneye taaddi ve iş ettirmiyessin Fi 13 S 1019.

43

Filibede Sultan Murat Camii civarındaki meyhanelerin kaldırılmasına dair:

Filibede Kadısına hüküm ki

Sultan Murat Han Camii Şerifi etrafında olan mahalle ahalisi arzual sunup camii mezbur kurbü keferi dükkânları ve meyhane ve balık pazarı olmağla dayıma serhoş avazından müslümanlar edayi selât cümle küllî taap çeküp ziyade mütezziler oldukları bildürüp zararı şer'isi olduğu sebepten menolunmak babında Hükmü Humayunum rica eyledükleri ecilden buyurdum ki vusul buldukta hususu mezbure mukayyet olup göresin arzolunduğu (gibi) camii şerife karip zikrolunan meyhanelerde dayıma fesadat olup ve müslümanlar serhoş avazından ziyade mütezziler olup zararı şer'isi mukarrer ise olbapta muktazayı şer'i kavîmle amel olup dahi mahalli mezburda olan zararı şer'ilerin men'ü refeyleyüp Şer'i Şerife ve Emri Humayunuma muhalif kimesneye iş ettirmiyessin Fi 5 Z 1040.

44

Her sene İstablî Âmire hizmetine tayin olunan Voynuklara dair:

Niğbolu ve Silistre sancaklarında vâki olan kadılara hüküm

Voynuk tayifesinden her sene İstablî Âmire hizmetine tayin olunan beş yüz neferden maadasından çeribaşları marifetile herbirinden mirî için sekiz yüz akçe alınmak fermanım olup Maliye tarafından Emri Şerif verilmeğın tayifei mezburdan... bu hususa karışup ihtilâle bais oldukları ilâm olunmağın bu bapta Maliye tarafından verilen Emri Şerif mucibince amel olunmasın emridüp buyurdum ki vusul buldukta emrim üzere bu bapta herbiriniz mukayyed olup tayifei mezburenin İstablî Âmire hizmetine her sene tayin olunan beş yüz neferden maadasından Maliye tarafından verilen Emri Şerif mucibince her neferden sekiz yüz akçeyi çeribaşları marifetile mirî için tahsil ettirüp inat ve muhalefet ittirmiyessiz Eğer o makule mezburlardan inat veyahut tah-

silme ihlâl verirler olursa mübaşiri mezbura koşup Asitanei Saadetime gönderesiz ki itaat etmedikleri için küreğe koşula Fi 28 M 1028.

45

Filibede nehir sahilindeki nalbant dükkânlarına dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Nefsi Filibede cari olan nehir üzerinde vâki köprünün öte yakasında kaldırım kurbünde bazı nalbant dükkânları ve hanlar olup bazı arabacılar âyende ve revende vürudunda davar ve öküzlerin getirüp vâki olan gübrelerin dükkân ve han sahipleri kaldırım üzerine döküp ebnai sebilin müruru ubur idecek yolları battal olmağla ziyade muzayaka çektikleri ilâm olunmağın şer'ile refolunmasın emridüp buyurdum ki vusul buldukta bu bapta mukayyed olup hususu mezburu tamama hak üzere teftiş idüp hadessübut şer'ile lâzımgelen zararı men'ü def hilâfı Şer'i Şerif kimesneye taallül ve inat ittirmiyessin Muhalefet üzere olanları yazup arzeyelesin Fi 23 D 1030.

46

İstanimakada yapılan kiliseye dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Kazayi mezburda merhum ve mağfurünle Sultan Süleyman Han tabe serahünün evkafından İstanimaka nam vakıf kariyenin nazırı olan Ahmet zide mecdühu mektup gönderüp kariyei mezbure içinde olan zimmîler hilâfı emir ve mugayiri Şer'i Şerif yeniden bir azîm kenisa ihdas idüp binasın somaki mermerler ve envâr nakışlar ile tezyin idüp bu behane ile bazı eşkıya ve ehli fesat zikrolunan kinisayı mesken edinmek ihtimali olduğundan gayri içinde nice fesat ve şenaat olmağa bais ve badi olup ve bazı kimesneler ahzü bel'ile sahabet idüp müslümanları şikâyetten teskin etmekle ilel'ân hizmete sâyetmeyüp zikrolunan kenisanın hedmi umuru dini devletdendir deyu Emri Şerifim ricasına ilâm itmeğın buyurdum ki vusul buldukta bu bapta unat veçhile mukayyed olup göresin zikrolunan kenisa kadimî kenisa olmayup filvaki sonradan ihdas olunmuş kenisa ise arzolunduğu üzere sonradan muhdes olan

kenisayı şer'ile hedmettiresin Şer'i Şerif ve Emri Humayunuma muhalif kimesneye iş ettirmiyessin Fi 28 L 1033.

47

Samakovdaki hristiyanlardan nikâh akçesinin nasıl toplandığına dair:

Sofya Kadısına hüküm ki Samakov Kadısı Süddei Saadetime mektup gönderüp kazai mez-bura tâbi mirî mühimmata tayin olunan kömürcüler ve madenciler tayi-fesi Şer'i Şerife varup her sene ayîni batılları üzere nikâh akçesi cem'i-ne Metropolit tarafından gelen keşiş yanına yeniçeri ve sipah tayifesi-den bazı kimesneleri bile getirüp otuzar kırkar akçe alınurken dörder beşer yüz akçe aldıklarından gayri müftü meccanen yem ve yemek-lerimiz yiyüp küllî gadrederler Menolunup ve mezburları zalemenin şer-rinden sahabet etmek için Emri Şerifim verilmek ricasına ilhah eyle-düklerin arzetmeğin buyurdum ki vusul buldukta o makule sipah ve yeniçeri tayifesine mühkem tenbih eylesin ki minbaat maden reayasına ve sayır mirî hususa müdahale etmeyüp taifeyi mezbureyi rencide ve remide eylemiyeler Badettenbih mütenebbih olmyup geru madenler ahalisine ve mirî hususlara dahledenleri isim ve resimleri ile yazup ar-zeyleyesinki tedarikleri görüle Fi 30 Ş 1033.

48

Voynuk defterlerinin gönderilmesine dair:

Sabıka Sofya kazasında vâki Voynuk Çeribaşısı olup hâlâ Dergâhı Muallâm Müteferrikalarından olan Müteferrika Ahmede hüküm ki

Zikrolunan Voynukların Defterhaneden ihraç olunmuş tuğralı su-ret defterleri sende olup getirüp teslim etmedüğün ecilden Voynuk tayifesi perakende ve ahvalleri muhtel olmağla muatep olmuştundur İmdi sende olan Voynuk defterlerin emrim üzere varan âdemine tes-lim eylemen emrim olmuştur Buyurdum ki vusul buldukta bu bapta emrim üzere zikrolunan Voynuk defterlerin mezkûre teslim idüp em-rime muhalif taallül ve behane eylemiyesin Fi 3 M 1034.

49

Radoviştede Voynuk olmadığı halde abalının Voynukluğu iddia edilerek zulüm yapıldığına dair:

Radovişte Kādısına hüküm ki

Kazai mezbura tâbi İbk nam kariyye içinde kadimüleyyamdan Voynuk tayifesinden bir fert olmaduğundan gayri Voynuk hanesi dahi yoğiken Voynuk eminleri ve sayir zabitleri mücerret celp ve ahziçün sizin kariyyenüzde Voynuk vardır deyu varup hilâfı Şer'i Şerif rencide ve remide itmektñ halî olmadıkların kadri sabık arz etmekle minbaat olveçhile rencide olunmıyalar deyu Maliye tarafından ellerine Emri Şerif ve hüccet dahi verilmiş iken emirlerine ve hüccetlerine muhalif yine taifeyi mezbure varup herbar rencide etmekten halî olmamakla kurayi mezbure reayası kariyyelerinde karara mecalleri kalmayup perakende olmak üzere oldukları ilâm olunmağın ellerinde olan Maliye emri mucibince amel olunmak emrim olmuştur Buyurdum ki vusul buldukta filvaki kariyyei mezburede Voynuk tayifesinden kimesne olmaduğu sicil ve hüccet olunmağla veçhi meşruh üzere rencide olunmıyalar deyu Maliye tarafından Emri Şerif virilmiş ise mucibince amel idüp minbaat Şer'i Şerif ve Emri Humayunuma muhalif kariyyei mezbure reayasın rencide ittirmeyüp bir akçe ve bir habbelerin aldırmayup bir ferde zulüm ve taaddî ittirmeyüp men'ü defeyliyesin Memnu olmayup zulüm ve taaddî üzere olanları isim ve resimleriyle yazup arzeyleyesin ki sonradan haklarında nevehile Emri Şerifim sâdır olur ise mucibi ile amel oluna Amma bu behane (ile) Voynuk tayifesin saklayup male gadir olmaktan ihtiraz eyliyesin Fi 2 Saferülmuzaffer 1024.

50

Sofya Metropolitinin borcuna dair:

Sofya Mollasına ve olcanipte olan Yeniçeri Serdarına hüküm ki Dergâhı Muallâm Müteferrikalarından bilfiil Asitanei Saadetimde Başmukataacı olan Yusuf zide mecdühu Süddei Saadetime arzuhal sunup bundan aktem Sofyada Metropolit olan Gınadyu nam rahipte

karzı şer'iden beş yüz riyal kuruş hakkı olup bundan akdem üç dört defa Evamiri Şerife ile âdem gönderüp talep eyledikte itaati Emri Şerif etmeyüp muhalefet etmekle haliya tarafından yine Sofyada sakın Hazinedar Mehmet nam kimesneyi vekil nasedüp meblâğı mezburu vekili mezbura bittamam alıverilüp inat ve muhalefet eder ise Asitane-i Saadetime ihzar olunması babında Emri Şerifim rica etmeğin eda etmeyüp taallül ider ise Asitane-i Saadete ihzar olunması emrim olmuştur. Buyurdum ki vusul buldukta veçhi meşruh üzere hüküm yazılmıştır. Fi 18 Ş 1056.

51

Orta Macar Kralı Tököli İmrenin kefaletile Niğbolu ve Vidin tüccarından alınan malın iadesine dair:

Özi Valisi olup Vidin muhafazasında Veziri Mükerrerem Hüseyin Paşaya ve Kadısına hüküm ki

İftiharülümerailizâmülmilletülmehdiyye Orta Macar Kralı Tököli hutimet avakıbühu bilhayır tarafından Dergâhı Muallâma arzuhal sunulup bundan akdem Vidine küffarı duzah karîn müstevlî olduğundan melbusat ve mekûlât bulunmadığından Niğbolu ve Rusçuk tüccarlarından Kralı mumaillehin kefaletile maktul Mustafa Paşanın kethüdası olan ... nam kimesne bin doksan senesinde bin kuruştan mütecaviz eşya ve zahire alup zimmetinde olmağla malların tahsil olunmak babında Hükmü Humayunum rica etmeğin veçhi meşruh üzere şer'ile alıvirilmek için hüküm yazılmıştır. Fi evaili Ca 1100.

52

Voynuk kariyyelerinden eşkıya ile birlik olanların tedibine dair:

Voynuk Beyine ve Voynuk kariyyelerinin iş erlerine hüküm ki

Tatarpazarı Kazasında Sekbanbaşı olan Balçu ve neferatı maan gezüp katli nüfus ve garetî emval idüp bunun emsali fesat ve şakavetlerinin nihayeti olmıyup ahiz murad olundukta küfelâsı olan Voynuk kariyyelerinden Otluk ve Maçka ve Poyrem ve Gurtecar nam kariyyeler

ahâlisi iktifa ve muin olmalarile bieyyi veçhikâne ahiz ve ele getürülmek için şurutile hüküm yazılmıştır Fi evahiri Z 1100.

53

Tatarpazarı zimmîlerinin kiliselerini tamir etmelerine müsaade olunduğuna dair:

Tatarpazarı Kadısına hüküm ki

Kazai mezbure tâbi Hoaa nam kariyye zimmîleri Süddei Saadetime arzuhal idüp bunların kariyyeleri zimmî kariyyesi olup şeyiri İslâm icra olunmıyup kadimen yedlerinde terkolunan kiliselerinin bazı mahalleri termime muhtaç olduğun bildirüp kendü takazı ile kadîmisi üzere termim olunmak babında Hükümü Humayunum rica eyledikleri ecilden civarı müslimînden baît ise şer'an mesağ olduğu üzere termim itmelerine kimesne taarruz eylememek emrim olmuştur Buyurdum ki şurutile yazılmıştır Fi evaili C 1102.

54

Harp esnasında halkın Voynuklardan emin olmadıklarına dir:

Filibe ve Tatarpazarı Kadılarına hüküm ki

Filibe ve Tatarpazarı semtlerinde dağ içinde sakin olan Voynugandan ahali vilâyet emin olmayup haydut eşkıyasile ittifakları vardır deyu Divanı Edirneye gelüp şikâyet etmelerile bundan akdem haydut eşkıyası hususıyçün ol tarafa tayin ve irsal olunan Bostancı Ustası mübaşeretile tayifeyi mezburenin keyfiyyeti hallere gereği gibi teftiş ve te-fehhus olunup ve marifeti şer'ile biribirilerine kefile verilüp içlerinden suihal üzere olmak ihtimalile kefil olmadıkları kaç nefer olur ise isim ve resimlerle yazılup Deridevletmedarıma arz ve ilâm oluna Ve kendüleri kal'ada hapsolunup tekrar Emri Şerifim sâdır olmadıkça hapisten ıtlak olunmıya Ve kendü hallerinde olup biribirilerine kefil oldukları Voynugan taifesine hilâfı Şer'i Şerif dahlü taarruz olunmamak emrim olmuştur deyu yazılmıştır Fi evasırı C 1101.

55

Akça Kızanlıkta Keçideresi kariyesindeki kilisenin tamirine dair:

Akça Kızanlık Kadısına hüküm ki

Kazai mezbure tâbi Keçideresi nam kariyye zimmîleri Süddei Saadetime arzuhal sunup bunların kariyyeleri zimmî kariyyesi olup şaayirî islâm icra olunmıyup kadîmen yedlerinde terkolunan kiliselerinin bazı mahalleri termime muhtaç olduğun bildirüp kendü takazı ile vaz'ı kadîmisi üzere termim olunmak babında Hükmü Humayunum rica eyledikleri ecilden kariyyenin ekseri ahalisi zimmî ise termim itmelerine kimesne taarruz eylememek için yazılmıştır Fi Evaili C 1101.

56

İstanimaka köprüsünün Buğdan Voyvodası kapu kethüdası tarafından inşa ettirildiğine dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Buğdan Voyvodası Kapu Kethüdası olan Laskari Süddei Saadetime arzuhal idüp İstanimaka kurbünde Siroz ve Gümülcine tarikinde vâki İstanimaka suyu üzerinde taş köprü müruru eyyam ile münhedim olup müruru ubur eden ebnayı sebil küllî usret çekmekle nehri mezburun üzerinde metanet olan mahalde kendi malile iki göz taş köprü binasına kimesne mâni olmamak babında Hükmü Humayunum rica etmeğin senki mevlânâyı mumaillehsin vechi meşruh üzere amel eyliyesin deyu yazılmıştır Fi Evasıtı B 1102.

57

İstanimaka kariyesindeki kilisenin tamirine dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Kazai mezbure tâbi İstanimaka nam kariyye zimmîleri Süddei Saadetime arzuhal idüp bunların kariyyeleri zimmî kariyyesi olup kadîmen yedlerinde terkolunan kiliselerinin sakfı ve kiremitleri köhnelenüp termime muhtaç olduğun bildirüp yedlerinde mesağı şer'î olduğu mer-tebe vaz'ı kadîmisinden ziyade olmamak üzere termimine kimesne mâni olmamak için yazılmıştır Fi evahiri B 1102.

— Alt tarafı gelecek sayıdadır —

Ahmet Refik